

ЗМІСТ

Книга перша

Куряка 9

Книга друга

Шакалячий восьмиденник 153

Книга третя

Порожні гнізда 299

КНИГА ПЕРША
КУРЯКА

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Дім стоїть на околиці міста. У місці, яке прийнято називати Гребінцями. Витягнуті багатоповерхівки тут вибудовано зубчастими рядами з проміжками квадратно-бетонних дворів – як вважається, місцями забав молодих «гребінчуків». Зубці білі, повні очей та подібні один на одного. Там, де вони ще не вирости, – обгороджені парканами пустирища. Порохно знесених будинків, кубла щурів і бездомних собак значно цікавіші молодим «гребінчукам», ніж їхні власні двори – інтервали поміж зубцями.

На нейтральній території між двома світами – зубців і пустирищ – стоїть Дім. Його називають Сірим. Він старий і за віком ближчий до пустирищ, які є похованнями його однолітків. Він сам-один – інші будинки тримаються осторонь – і не подібний на зубець, бо не тягнеться вгору. Він має три поверхи, фасад дивиться на трасу, і в нього також є двір – довгий прямокутник, оточений сіткою. Колись він був білим. Тепер він сірий спереду і жовтий з внутрішнього боку, з подвір'я. Він їжить антенами і дротами, обсипається крейдою і плаче тріщинами. До нього туляться гаражі та прибудови, сміттєві баки і собачі будки. Усе це з подвір'я. Фасад голий і понурий, яким йому і належить бути.

Сірого Дому не люблять. Ніхто не заговорить про це вголос, але мешканці Гребінців воліли б не мати його так близько. Вони воліли б, аби його не було взагалі.

КУРЯКА

ДЕЯКІ ПЕРЕВАГИ СПОРТИВНОГО ВЗУТТЯ

Усе почалося з червоних кросівок. Я знайшов їх на дні сумки. Сумка для зберігання особистих речей – так це називається. Тільки ніяких особистих речей там не буває. Пара вафельних рушників, стосик носовичків і брудна білизна. Усе як у всіх. Усі сумки, рушники, шкарпетки і труси ідентичні, щоби нікому не було кривдно.

Кросівки я знайшов випадково; я давно про них забув. Старий подарунок, уже навіть не гадаю чий, із минулого життя. Яскраво-червоні, запаковані в блискучий пакет, зі смугастою, наче льодяник, подошвою. Я розірвав пакування, погладив вогнисті шнурівки і блискавично перевзувся. Ноги тепер набули дивного вигляду. Якогось незвично ходячого. Я аж забув, що вони можуть бути такими.

Того ж дня після уроків Джин відкликав мене набік і сказав, що йому не подобається моя поведінка. Показав на кросівки і наказав їх зняти. Не мало сенсу запитувати навіщо, але я все ж запитав.

– Вони привертають увагу, – сказав він.

Для Джина це нормально – таке пояснення.

– Ну і що? – запитав я. – Нехай собі привертають.

Він нічого не відповів. Поправив шворку на окулярах, посміхнувся і поїхав. А ввечері я отримав записку. Тільки два слова: «Обговорення взуття». І зрозумів, що ввіймався.

Голячи пух на щоках, я порізався і розбив склянку з-під зубних щіток. Відображення, яке дивилося на мене з дзеркала, здавалося смертельно наляканим, але насправді я майже не боявся. Тобто боявся, звичайно, та водночас мені було байдуже. Я навіть не став знімати кросівки.

Збори проводилися в класі. На дошці написали: «Обговорення взуття». Цирк і маразм, тільки мені було не смішно, тому що я втомився від цих забав, від мудрагелків-гравців і від самого цього місця. Втомився так сильно, що вже майже розучився сміятися.

Мене посадили коло дошки, щоби всі могли бачити предмет обговорення. Ліворуч за столом сидів Джин і смоктав ручку. Праворуч Довгий Кит із тріскотом ганяв кульку коридорчиками пластмасового лабіринту, поки на нього не подивилися з осудом.

– Хто бажає висловитися? – запитав Джин.

Висловитися бажали багато хто. Майже всі. Перше слово надали Сипові. Вочевидь, щоби якомога швидше від нього відкараскатися.

З'ясувалося, що всяка людина, яка намагається привернути до себе увагу, – людина самотакохана і недобра, бозна-якої думки про себе і здатна на що завгодно, тоді як насправді ця людина – всього-на-всього шелихвіст. Ворона в павичевому пір'ї. Або щось подібне. Відтак наш Сип прочитав байку про ворону. Потім вірша про осла, який втелюючись в озеро і потонув через власну дурість. Потім він хотів іще заспівати щось на ту ж таки тему, але його вже ніхто не слухав. Сип надув щоки, розплакався і замовк. Йому подякували, передали хустинку, заступили підручником і надали слово Гулю.

Гуль говорив ледь чутно, не піднімаючи голови, так ніби зчитував текст із поверхні столу, хоча нічого, крім подряпаного пластику, там не було. Білий чуб налізав на око, він поправляв його наслиненим кінчиком пальця. Палець фіксував безбарвне пасмо на чолі, але щойно його відпускав, воно моментально сповзало назад в око. Щоби дивитися на Гуля довго, треба мати сталеві нерви. Тому я на нього не дивився. Від моїх нервів уже й так залишилося саме дрантя, не було чого зайвий раз їх терзати.

– До чого намагається привернути увагу обговорюваний? До свого взуття, могло би здаватися. Насправді це не так. За посередництвом взуття він привертає увагу до своєї ніг. Тобто афішує свій дефект, тицяє ним в очі оточенню. Цим він немовби підкреслює нашу загальну біду, ігноруючи нас і нашу думку. У певному сенсі він на власний спосіб знущається над нами...

Гуль ще довго бабрався в цих помиах. Палець сновигав угору і вниз по перенісці, білки наливалися кров'ю. Я знав напам'ять усе, що він може сказати, – все, що взагалі прийнято казати в таких випадках. Усі слова, які виповзали з Гуля, були такими ж безбарвними і пересушеними, як і він сам, його палець і ніготь на пальці.

Потім промовляв Топ. Приблизно те саме і так само нудно. Потім Ніф, Нуф і Наф. Трійнята з поросячими кличками. Вони говорили одночасно, перебиваючи один одного, і якраз на них я дивився зі значним зацікавленням, тому що не сподівався, що вони братимуть участь в обговоренні. Їм, здається, не сподобалось, як я на них дивлюся, або ж вони засоромилися, та від цього все зробилося тільки гірше, і від них мені дісталось найбільше. Вони нагадали мою звичку загинати сторінки книжок (при тому, що книжки читаю не тільки я), і те, що я не здав свої носові хусточки у фонд загального користування (хоча ніс росте не лише у мене), і що я сиджу в ванні довше ніж належить (двадцять вісім хвилин замість двадцяти), штовхаюся колесами, коли їжджу (а колеса ж бо треба берегти!), і врешті-решт дійшли до головного – до того, що я курю. Якщо, звичайно, можна назвати курцем людину, яка за три дні палить одну сигарету.

Мене запитували, чи знаю я, якої шкоди завдає нікотин здоров'ю довколишніх. Звісно, я знав. Причому я не тільки знав, а й сам уже цілком міг би читати лекції на цю тему, бо за півроку мені згодували стільки брошур, статей і сентенцій про шкоду куріння, що вистачило би для двадцятьох – і ще би трохи залишилося. Мені розповіли про рак легень. Потім окремо про рак. Потім про серцево-судинні захворювання. Потім почали ще про якісь страхотливі хвороби, але про це я вже слухати не став. Про щось таке вони могли розводитися годинами. Жахаючись, здригаючись, з палаючими від збудження очима, наче ветхі пліткарки, що обговорюють убивства і нещасні випадки, пускаючи при цьому слину від захвату. Акуратні хлопчики в чистих сорочечках, серйозні та солідні. Під їхніми обличчями крилися старечі фізіономії, роз'їдені трутизною. Вони мені отак вгадувалися вже не вперше, тому я більше не дивувався. Вони вже набридли мені аж так, що хотілося отруїти нікотинном усіх відразу й кожного зокрема. На жаль, це було неможливо. Свою нещасну сигарету-триденку я викурював крадькома у вчительському туалеті. Навіть не в нашому, борони боже! І якщо когось і труїв, то хіба лише тарганів, бо ніхто, крім тарганів, туди не навідувався.

Півгодини в мене жбурляли камінням, а потім Джин постукав по столу ручкою й оголосив, що обговорення мого взуття закінчилося. На той час усі встигли забути, що саме вони обговорюють, так що нагадування виявилось дуже доречним. Ціле товариство вирячилося на нещасні кросівки. Вони обдавали їх осудом мовчки, з гідністю, зневажаючи мою інфантильність і відсутність смаку. П'ятнадцять пар м'яких коричневих мокасинів – супроти однієї яскраво-червоної пари кросівок. Що довше вони на них дивилися, то ясніше ті палахкотіли. Під кінець у класі посіріло все, крім них.

Я якраз милувався ними, коли мені дали слово.

І... сам не знаю, як так сталося, але вперше в житті я сказав Фазанам усе, що про них думав. Сказав, що весь цей клас з усіма, хто в ньому перебуває, не вартий однієї пари таких шикарних кросівок. Так і сказав їм усім. Навіть бідному затурканому Топові, навіть Братам Поросятам. Я справді в ту мить так відчував, тому що не зношу зрадників та боягузів, а вони якраз і були зрадниками та боягузами.

Вони, напевно, вирішили, що я з перестрашу збожеволів. Тільки Джин не здивувався.

– Ось ти і сказав нам те, що думаєш, – він протер окуляри і тицьнув пальцем у кросівки. – Адже річ була зовсім не в них. Річ була у тобі.

Кит чекав біля дошки з крейдою в руці. Проте обговорення закінчилося. Я сидів, заплющивши очі, поки всі вони не роз'їхалися. І просидів так іще доволі довго, коли залишився сам. Утома поволі витікала з мене. Я зробив щось, що виходило за рамки. Повівся, як нормальна людина. Перестав підлаштовуватися під інших. І хоч як би це все не закінчилося, я знав, що ніколи про це не пошкодую.

Я підняв голову і подивився на дошку. «Обговорення взуття. Пункт перший: зарозумілий. Пункт другий: привертає увагу до спільного дефекту. Пункт третій: зневажливо ставиться до колективу. Пункт четвертий: палить».

Кит примудрився зробити в кожному слові не менше ніж по дві помилки. Він майже не вмів писати, зате єдиний з усіх міг ходити, тому під час зборів до дошки завжди ставили його.

Наступні два дні ніхто зі мною не розмовляв. Вдавали, наче мене не існує. Я став чимось на кшталт привида. На третій день такого життя Гомер повідомив, що мене викликають до директора.

Вихователь першої виглядав приблизно так, як виглядала би ціла група, якби вони не маскувалися з якоїсь причини під хлопчаків. Немов стара баба, яка сиділа всередині кожного з них, дожидаючи чергового похорону. Гнилизна, золоті зуби й підсліпуваті очиці. Хоча в нього принаймні все було на видноті.

– Уже навіть до дирекції дійшло, – сказав він, маючи вигляд лікаря, який сповіщає пацієнта, що той невиліковно хворий. Потім іще якийсь час зітхав і похитував головою, дивлячись

на мене з таким співчуттям, що я раптом почав почувати себе не дуже свіжим мерцем. Добившись потрібного ефекту, Гомер, сапаючи й охкаючи, пішов.

У директорському кабінеті я був двічі. Раз — коли ще тільки приїхав, і вдруге — коли треба було вручити малюнок для виставки з ідіотською назвою «Моя любов до світу». Результат своєї триденної праці я охрестив «Древом життя». Тільки відійшовши від малюнка на кілька кроків, можна було розгледіти, що «дерево» всіяне черепами й навалою черв'яків. Зблизька вони здавалися чимось на кшталт груш серед викривлених гілок. Як я і думав, у Домі нічого не зауважили. Оцінили мій похмурий гумор, вочевидь, уже тільки на виставці, але як до цього поставилися, я не дізнався. Взагалі, це навіть не було жартом. Усе, що я міг сказати про свою любов до світу, приблизно так і виглядало, як я там зобразив.

У мій перший візит до директора дрібні черв'ячки в світовій любові вже вовтузилися, хоч до черепів іще не дійшло. Кабінет був чистий, але якийсь занедбаний. Було видно, що це не центр Дому, не те місце, куди все стягується і звідки все витікає, а так собі — сторожова будка. У кутку на дивані сиділа ганчір'яна лялька у смугастій сукенці з воланами. Завбільшки як трирічна дитина. І скрізь витикалися пришпилені аграфками записки. На стінах, на шторах, на спинці дивана. Але найбільше потрясіння в мене викликав гігантський вогнегасник над директорським столом. Він настільки приковував увагу, що придивитися до самого директора вже не було як. Той, хто сидить під антикварним вогненним дирижаблем, мабуть, на щось приблизно таке і розраховує. Думати можна тільки про те, як би ця штуkenція не обвалилася і не вбила його просто в тебе на очах. Ні на що інше не залишається сили. Ненайгірший спосіб заховатися, залишаючись на видноті.

Директор говорив про політику школи. Про її шляхи. «Ми воліємо ліпити з готового матеріалу». Щось приблизно таке. Я не дуже уважно слухав. Бо дивився на вогнегасник. Він жакливо бісив. І все інше також. І лялька, і записки. «Може, в нього амнезія? — думав я. — І він сам собі постійно про все нагадує. Ось зараз я поїду, а він напише про мене і пришпилить цю інформацію де-небудь на видному місці».

Потім я все ж трохи його послухав. Він якраз дійшов до випускників. Тих, «хто багато чого досягнув». Це були люди на зашкленних фотографіях по обидва боки від вогнегасника. Пересічні й ображені індивіди, з медалями та ще якимись грамотами, що їх вони тоскно демонстрували камері. Якщо чесно, роздивлятися фотографії цвинтарів було б веселіше. З огляду на специфіку школи, принаймні одну таку фотографію треба було повішати біля решти.

Цього разу все було інакше. Вогнегасник залишився, де був, і записки біліли на всіх доступних і недоступних поверхнях, але в обстановці кабінету щось змінилося. Щось, не пов'язане з меблями та зниклою лялькою. Акула сидів під вогнегасником і копирсався в паперах. Висхлий, плямистий і кошлатий, наче порослий лишайником пень. Брови, також плямисті, сірі та кошлаті, нависали над очима, наче брудні бурульки. Перед ним була папка. Серед аркушів я розгледів свою фотографію і зрозумів, що папку набито мною. Моїми оцінками, характеристиками, фотознімками з різних років — усією тією частиною людини, яку можна перенести на папір. Я частково лежав перед ним, поміж корінцями картонної папки, частково сидів навпроти. Якщо й була хоч якась відмінність між пласким мною, котрий лежав, і об'ємним мною, котрий сидів, то вона полягала в червоних кросівках. Це вже було не взуття. Це був я сам. Моя відвага та мій безум, трішечки поблякли за три дні, але все ще осяяні й красиві, як полум'я.

— Мало статися щось украй поважне, якщо хлопці більше не хочуть тебе терпіти, — Акула продемонстрував мені якийсь аркушик. — Ось тут у мене лист. Під ним п'ятнадцять підписів. Як я маю це розуміти?

Я стеновав плечима. Хай розуміє, як хоче. Бракувало тільки пояснювати йому про кросівки. Це було би просто смішно.

— Ваша група — зразкова група...

Плямисті бурульки обвисли, прикривши очі.

– Я дуже люблю цю групу. І не можу відмовити хлопцям у проханні, до того ж про таке вони просять уперше. Що ти на це скажеш?

Я хотів сказати, що також буду щасливий спекатися їх, але промовчав. Чого була варта моя точка зору супроти точки зору п'ятнадцяти зразкових акулячих улюбленців? Замість того, щоби протестувати чи щось пояснювати, я непомітно розглядав обстановку.

Фотографії тих, «хто багато чого досягнув», виявилися навіть гидкішими, ніж мені пам'яталося. Я уявив серед них свою постарілу і одутлу фізіономію, а на задньому плані – картини, одна страхотливіша за іншу. «Його називали юним Гігером, коли йому було тринадцять». Стало зовсім огидливо.

– Ну? – Акула помахав у мене перед очима розчепіреною п'ятірнею. – Ти заснув? Я запитую, ти розумієш, що я маю обов'язок вжити деяких заходів?

– Так, звичайно. Мені дуже прикро.

Це було єдине, що спало на думку.

– Мені також дуже прикро, – пробурчав Акула, різко закриваючи папку. – Дуже прикро, що ти настільки тупоголовий і примудрився зіпсувати стосунки з усією групою водночас. А тепер можеш котитися назад і збирати речі.

У мене всередині щось підскочило вгору і вниз, як іграшкова кулька на гумці:

– А куди мене відішлють?

Мій переляк справив йому купу задоволення. Він трохи понасолоджувався, перекладаючи різні предмети з місця на місце, замислено вивчаючи нігті, закурюючи...

– А як ти думаєш? В іншу групу, звичайно.

Я посміхнувся:

– Ви жартуете?

Легше було підселити в яку-завгодно групу Дому живого коняку, ніж когось із першої. У коняки було більше шансів прижитися. Попри розміри і гній. Мені належало промовчати, але я не втримався:

– Ніхто мене не прийме. Я ж Фазан.

Акула по-справжньому розізлився. Виплюнув сигарету і гримнув кулаком по столу.

– Годі вже з мене цих фокусів! Досить! Який іще Фазан? Хто придумав усю цю дурню?

Папери розповзлися під його кулаком, недопалок упав мимо попільнички.

Я так перестрахався, що у відповідь верескнув іще голосніше:

– Не знаю я, чому нас так називають! Запитайте у тих, хто це придумав! Думаєте, легко вимовляти ці ідіотські прізвиська? Думаєте, хтось пояснив мені, що вони означають?

– Не смій підвищувати голос у моєму кабінеті! – заволав Акула, похилившись до мене через стіл.

Я мигцем глянув на вогнегасник і тут же відвів очі.

Він тримався.

Акула простежив за моїм поглядом і нараз довірчо шепнув:

– Не впаде. Там ось такі штирі, – і він показав мені свій гидезний палець.

Це було так несподівано, що я сторопів. Сидів і витріщався на нього, як дурень. Тоді як Акула глумливо кривив губи. І раптом я зрозумів, що він просто знущається. Я не так давно жив у Домі й усе ще через силу називав деяких людей на прізвиська. Треба абсолютно не мати комплексів, щоб у лице обзивати людину Хлюпом чи Пісюном, не почувачись при цьому цілковитою сволотою. Тепер мені пояснили, що дирекція всього цього не схвалює. Але навіщо? Просто щоб покричати і подивитися, як я відреаую? І я здогадався, що змінилося в кабінеті від часу мого першого візиту. Сам Акула. Із непримітного дядька, що чаївся під вогнегасником, він перетворився на Акулу. Власне на те, чим його називали. Значить, прізвиська давалися не просто так.

Поки я думав про все це, Акула знову закурив.

– Щоб я більше не чув у своєму кабінеті цих дурниць, – попередив він, виловлюючи з моєї папки попередній недопалок. – Цих намагань принизити найкращу групу. Позбавити її належного статусу. Ти зрозумів?

– Тобто ви також вважаєте це слово лайливим? – уточнив я. – Але чому? Чим воно гірше, ніж просто Птахи? Або Шури? Шури... По-моєму, це звучить набагато бридкіше, ніж Фазани.

Акула закліпав.

– Вам, напевно, відоме значення, яке всі вкладають у це слово, так?

– Так, – сказав він понуро. – Годі вже. Закрий рота. Тепер мені зрозуміло, чому перша тебе настільки не терпить.

Я подивився на кросівки. Акула був занадто високої думки про фазанячі мотиви, але цього я казати йому не став. Запитав тільки, куди мене переводять.

– Поки що не знаю, – не повівши бровою збрехав він. – Треба подумати.

Не дарма його прозвали Акулою. Він нею і був. Плямистою, косоротою рибиною; з очима, що дивилися в різні боки. Вона постаріла, і, вочевидь, їй не дуже щастило на полюванні, якщо її веселила така мізерна здобич, як я. Звісно, він знав, куди мене відішлють. І навіть збирався про це повідомити. Але передумав. Вирішив помучити. Тільки трохи перестарався, тому що група не мала значення, Фазанів ненавиділи всі.

Я раптом збагнув, що справи мої не такі вже й погані. З'явився реальний шанс вибратися з Дому. Перша мене вишпурнула, те ж саме зроблять інші. Може, зовсім відразу, а може, й ні, але якщо гарненько постаратися, процес пришвидшиться. Урешті-решт, яке море часу я змарнував, намагаючись стати справжнім Фазаном! Переконати яку-завгодно іншу групу в тому, що я їм не підходжу, буде набагато легше. Тим більше, вони і так щодо цього впевнені. Можливо, сам Акула теж так вважає. Мене просто виключили у більш складний спосіб. Пізніше можна буде сказати, що я не прижився ніде, куди б мене не прилаштували. Бо ще ж можуть недобре подумати про Фазанів...

Я заспокоївся. Акула, який уважно за мною стежив, винюхав момент просвітлення, і йому це не сподобалося.

– Їдь уже, – сказав він бридливо. – Збери речі. Завтра о пів на дев'яту я особисто за тобою зайду.

Закриваючи за собою двері директорського кабінету, я вже знав, що завтра він запізниться. На годину чи навіть на дві. Я тепер бачив його наскрізь з усіма його дрібними акулячими радощами.

«Учні називають його просто Домом, об'єднуючи у цьому місткому слові все, що символізує для них наша школа, – сім'ю, затишок, взаєморозуміння і турботу». Так говорилося в буклеті, що його я збирався почепити на стіну в траурній рамці – як тільки виберуся з Дому. Може, навіть у рамці з позолотою. Він був унікальним – цей буклет. Жодного слова правди і жодного слова брехні. Не знаю, хто його впорядковував, але ця людина була в певному сенсі генієм. Дім справді називали Домом. Об'єднуючи у цьому триклятому слові цілу купу всього. Можливо, тут було затишно справжньому Фазанові. Дуже може бути, що інші Фазани заміняли йому сім'ю. У зовнішності Фазани не трапляються, тому мені важко судити, але якби вони там водилися, Дім був би власне тим місцем, куди вони щосили прагнули б потрапити. Інша річ, що в зовнішності їх не існує, і мені здається, що створює їх якраз Дім. Значить, за якийсь час до того, як потрапити сюди, всі вони були нормальними людьми. Украй неприємна думка.

Але я, власне, відволікся від буклета. «Більш як столітня історія і дбайливо збережені традиції», що згадуються на третій сторінці, також наявні. Вистачає побачити Дім, аби зрозуміти: він почав руйнуватися ще в позаминулому столітті. Про це ж такі свідчать замуровані каміни і складна система димоходів. У вітряну погоду в стінах завиває не гірше, ніж в якому-небудь середньовічному замку. Суцільне занурення в історію. Щодо традицій – тут теж усе

правильно. Маразм, який панував у Домі, явно придумувався кількома поколіннями не зовсім здорових людей. Наступним поколінням залишалось тільки все це «дбайливо зберігати і примножувати».

«Обширна бібліотека». Наявна. Більярдна, басейн, кінозал... Усе тут є, але до кожного «є» додається малесеньке «але», після якого виявляється, що користуватися цими благами неможливо, неприємно або небезпечно. У більярдну ходять Бандерлоги. Значить, Фазанам туди дорога закрита. У бібліотеці займаються дівчата. Знову не можна. У вихідні там збираються картярі. Зовсім недобре. Заїхати можна, можна навіть узяти щось почитати, але повернутися туди навряд чи захочеться. Басейн? Ремонтують уже кілька років. «І ще стільки ж років ремонтуватимуть, там дах протікає», – люб'язно сповістили мене Брати Поросята. Вони якийсь час були дуже приємними. Відповідали на питання, все показували і пояснювали. Вони були переконані, що живуть у дивовижному, незвичайному місці цікавим і повноцінним життям. Ця їхня переконаність мене просто вбивала. Вочевидь, не треба було намагатися її викоринити. Тоді ми би дружили ще й досі. А так – люб'язності настав край, дружбі, що навіть не встигла до пуття початися, – також, і три їхні майже ідентичні підписи з'явилися під клопотанням про моє переведення. Хоча розповісти вони встигли багато. Майже все, що мені стало відомо про Дім, я знав з їхніх слів. Фазаняче життя не схияло до того, щоб дізнаватися про щось нове. Воно взагалі мало до чого схияло. У першій було розписано кожну хвилину.

У ідальні – думки про їжу, в класі – про уроки, на медогляді – про здоров'я. Колективні страхи – щоб тільки не застудитися, колективні мрії – котлетка з баранини на сніданок. Усе як у всіх, нічого зайвого. Кожен рух доведений до автоматизму. День розділений на чотири частини. Сніданком, обідом і вечерею. Раз на тиждень, у суботу, – кіно. Щопонеділка – збори.

Чи не час нам?.

Я ось звернув увагу..

Так, поза сумнівом, клас погано провітрюється. Це на нас впливає.

Знаєте, такий дивний шурхіт... Боюся, це все-таки щури.

Заявити протест у зв'язку з антисанітарними умовами в приміщеннях, вони сприяють поширенню гризунів..

І плакати. Безконечні плакати.

У класі: «На уроках думай про уроки. Геть сторонні думки!». У спальні: «Дотримуйся тиші, не перешкоджай сусідові», «Шум – розсадник нервових захворювань».

Стрункі ряди залізних ліжок. Білі серветки на подушках. «Стеж за чистотою! Хочеш жити в чистоті – почни зі своєї наволочки». Білі тумбочки, одна на два ліжка. «Пам'ятай, куди ставиш свою склянку. Познач її номером». На бильцях ліжок – складені рушники. Також із номерами. Від шостої до восьмої вмикають радіо. «Не маєш що робити – слухай музику». Хто бажає пограти в лото чи в шахи, переходять до класної кімнати. Відтоді, як у класі поставили телевізор, кількість тих, хто відпочиває після уроків у спальні, помітно зменшилася. Тоді телевізор перенесли. Тепер він світиться у спальні блакитним вікном аж до ночі, а ніч у Фазанів починається з дев'ятої години, і до цього часу всі мають лежати в ліжку, повбирані в піжамах та готові позасинати. «Потерпаєш від безсоння – звернися до лікаря».

Уранці – все від початку. Сидяча гімнастика. Застелювання ліжок. «Допоможи одягтися сусідові – і сусід допоможе тобі». Вмивання. Шість раковин із рудавими обідками довкола стоків. «Чекай своєї черги і не затримуй інших». Викривлені мармизи в тріщинах кахлів і калюжі на підлозі. Ідальня. Уроки. Перерва на обід. Уроки. Час для відпочинку. І так безконечно.

Я заїхав до спальні й виявив, що перестав бути привидом. Перша знає про переведення, це вгадувалося з того, як вони на мене вирячилися. В їхній цікавості було навіть щось непристойне. Так, ніби вони збиралися мене з'їсти. Я насилу втримався, щоби просто тут же, від дверей, не повернути назад. Замість цього я проїхав до свого ліжка і втупився в телевізор.

Жінка у картатому фартушку розповідала, як приготувати медові коржі. «Беремо три яйця, відділяємо білки...» Дуже корисно дивитися такі передачі перед вечерею. Вони пробуджують апетит. На ту мить, коли продзвенів дзвоник, я вже знав, як робити медові коржі, з чим їх подавати на стіл та як при цьому посміхатися. Але збагатився знаннями єдиний я. Усі решта витріщалися на мене і брали участь у приготуванні зовсім іншої страви.

Виїжджали зі спальні, як завжди, по три, щоб без шттовханини розміститися перед раковинами і вимити руки перед їдою. Я не став ні до кого прилаштовуватися. Це відзначили і розуміюче Perezирнулися.

У їдальні мене почало трусити. Я ловив погляди Фазанів. Куди вони обернуться, навитріщавшись на мене? Але вони все ніяк не могли надивитися. Або ж і справді не знали, куди мене переводять.

Час розтягнувся у вічність.

Пюре і морквяні котлети. Виделка із зігнутим зубцем. Рознощиця в білому фартушку; дзеленчить посудом, шттовхаючи візок. Білі стіни, глибокі вікна-арки. Я люблю їдальню. Це найстаріше місце в Домі. Точніше, воно менше, ніж інші, зазнало змін. Стіни, вікна і потріскані плитки підлоги, вочевидь, були такими ж і сімдесят років тому. І голландська пічка на цілу стіну, облицьована кахлями, з чавунними дверцятами на замку. Тут гарно. Єдине місце, де ніхто не лізе з настановами, де можна відключитися, розглядаючи інші групи, уявляючи себе не-Фазаном. Колись це було моєю улюбленою грою. Відразу після того, як мене сюди взяли. Потім набридло. Та зараз я раптом дотямив, що вперше можу зіграти в неї по-справжньому і що це вже буде зовсім не гра.

Пюре і морквяні котлети. Чай і бутерброди з маслом. Наш стіл цілком чорно-білий. Білі сорочки, чорні штани. Білі тарілки на чорних підносах. Чорні підноси на білій скатертині. За кольором вирізняються тільки обличчя й волосся.

Поряд – стіл другої. Найбільш яскравий і гамірний. Фарбовані ірокези, окуляри й намиста. У вухах – грімкі затички навушників. Щури – метиси панків з клоунами. Скатертини їм не стелять, ножів не видають, виделки прикуті до стільниці ланцюжками, і якщо бодай один із них упродовж дня не закотиться в істериці, намагаючись відірвати свою виделку і застромити її в сусіда, Щури вважатимуть, що день прожитий намарно. Усе це чистої води цирк. У другій кожен носить при собі ніж чи то бритву, так що їхнє панькання з виделками – просто данина традиціям. Маленьке шоу спеціально для їдальні. На чолі столу – Рудий. Гігантські зелені окуляри, поголена голова, троянда на щоці й ідіотський осміх. Ватажок Щурів. На моїй пам'яті вже другий. Ватажки у них довго не тримаються.

У третьої власне шоу. Вони пов'язують гігантські слинявчики з дитячими малюнками і тягають за собою горщечки з улюбленими рослинами. При їхній жалобі та плюгавих фізіономіях це сприймається знову-таки як цирк. Тільки якийсь зловісний. Може, тільки самих Птахів усе це і веселить. Вони вирощують у себе в кімнатах квіти, вишивають гладдю і хрестиком, вони – найтихіші й найвихованіші після нас, але страшно навіть подумати, що можна опинитися серед них. Навіть граючи колись у свою улюблену гру, я зазвичай пропускав третю.

На мене раптом накопило видіння. Тілесно відчутне, просто аж моторошне.

Я сиджу в темній, сирій пташачій спальні. Вікна позаростали плющем і майже не пропускають світла. Скрізь рослини в горшках і в кадовбах. У центрі кімнати – напівобвалений камін.

Птахи розташувалися рядком на низеньких лавочках і орудують голками, а на камінній полиці сидить подібний до мумії Стервожер у поїденій міллю горностаєвій мантії й курить кальян, пускаючи в наш бік клуби диму.

Час від часу хтось із Птахів встає і підносить йому на розгляд свою роботу. Мені недобре. Спекотно і соромно, тому що на моїх п'яльцях діється щось несусвітне. Якись жахливі переплетення ниток, жмути і хвостики, я ніяк не можу вивудити з цього неподобства голку,

я знаю, що рано чи пізно надійде моя черга нести показувати свою роботу, і жахливо цього боюся. Зробивши незграбний рух, я зачіпаю ліктем горщик, котрий стоїть поряд, він перевертається і розбивається на друзки. Падає гігантська герань, завбільшки як добрий кущ бузку, обсипається земля, розлітаються глиняні черепки.

Серед розгрому на підлозі – білий і чистесенький людський череп без нижньої щелепи. Усі довкола завмирають, дивляться на мене і на череп. Потім лунає гидотне рохкання.

– Так-так, Куряко, ти не помилився, – каже Стервожер, зіскакуючи з камінної полиці та шкутильгаючи в мій бік. – Це наш попередній новенький, нехай спочиває з миром!

Він сміється, показуючи нереально гострі, акулячі зуби...

На цьому місці я перервався, виявивши, що насправді перебуваю в центрі уваги, тільки не Птахів, а рідних Фазанів. Вони стежили за мною з великим зацікавленням. Гострозубий вищир Стервожера зів'яв до кривенької посмішки Джина, я побачив її – і мені всередині все перевернулось. Я нахилився над своєю котлетою, і мене мало не знудило від ненависті. Те, що я уявляв, було тільки страшною казкою, справжні стерв'ятники сиділи поряд. Видивлялися краплинки поту в мене на обличчі й облизувалися. І зненацька я зрозумів, що хоч зараз готовий стати Птахом. Одягнути жалобу, навчитися вишивати хрестиком, викопати сотню черепів, захованих у квіткових горщиках. Що завгодно, аби тільки більше не жити в першій. Понад усе мене засмучувало те, що навіть ці переживання збоку, мабуть, сприймаються як напад легкодухості. «Кінець, – сказав я собі, – більше не граю ні в які ігри. Лишається дотерпіти до завтра. Якихось тринадцять годин».

Одного разу, коли я, здригаючись від кожного шереху, курив у вчительському туалеті, туди забрів Сфінкс із четвертої. Налякавшись, я викинув недопалок, і він тут же загас на вологих кахлях.

– Ого, Фазан-куряка! – сказав Сфінкс, розглядаючи недопалок у себе під ногами. – Та ж навіть не повірить ніхто, якщо розповісти.

Він подивився на мене й засміявся.

Лисий безрукий здоровило. Очі зелені, як трава. Зламаний ніс і єхидний рот із двома дещо задертими кутиками. І протези в чорних рукавичках.

– У тебе є іще куриво?

Я кивнув, здивований, що він до мене заговорив. До Фазанів не прийнято заговорювати. Мені навіть здалося, що він зараз попросить закурити, але до цього таки не дійшло.

Він сказав лише:

– От і гарно.

Та й пішов.

Я ні хвилини не вірив, що він дійсно надумає кому-небудь про це розказувати. І даремно не вірив.

Коли через кілька днів після нашої зустрічі мене почали звати Курякою, я не пов'язав цього з ним. Не тільки Сфінкс знав, що я курець. Що і до чого мені пояснили Брати Поросята. Виявилось, Сфінкс дав мені нове прізвисько. Став моїм хресним. І Дім ледве не перевернувся, бо ніколи ще не траплялося, щоби хтось та й охрестив Фазана. Тим більше – такий, як Сфінкс, вище за якого тільки Сліпий, вище за якого тільки дах Дому і ластівки.

Через усе це я став відомою особою серед нефазанів, а Фазани дружно мене зненавиділи. Нове прізвисько звучало для них гірше, ніж «Джек-Патрач». Воно нервувало їх і псувало їм імідж, але поміняти його вони вже не могли. Не мали права.

Я не став уявляти себе в четвертій. Там був мій ябеда-хресний, там був ненормальний Лорд, який вибив мені зуба за те, що я випадково зчепився з ним колесами. Там були Шакал Табакі, який обприскав мене якоюсь смердючою поганню з балончика з написом «Небезпечно для життя», і Бандерлог Лері, який керував усіма наскаками Логів на Фазанів. Уявляти себе поміж них не мало сенсу. Настрій і без того був препоганим.

Я доїв свою розбабрану по тарілці котлету. Випив чай. З'їв бутерброд. Придумав два плани втечі з Дому, і хоч обидва були нездійснимі, це мене розважило. Потім вечір закінчилась.

Я не повернувся до спальні. Покури в учительському туалеті й поїхав назад у бік їдальні. Майданчик перед нею переважно залишався порожнім. Таких місць у Домі було небагато. Я поставив візок біля вікна і, поки не ввімкнули коридорне освітлення, сидів і дивився на густо-чорні верхечки дерев, з яких іще не облетіло листя. Коли ввімкнули світло, за вікном відразу стемніло. Я відїхав і став кататися майданчиком повз зашклені щити з оголошеннями. Крім них дивитися не було на що. Я перечитав їх, мабуть, усоте, і всоте переконався, що вони не змінюються. Змінювалися лише ті, що були на стінах за щитами. Їх писали маркерами, фарбою й кольоровою крейдою, і змінювалися вони настільки часто, що багатьом, хто хотів тут щось занотувати, доводилося спершу замазувати білилами попередні повідомлення, чекати, доки вони висохнуть, і тільки потім писати нові. У деяких питаннях люди Дому не лінувалися. Їхніх оголошень я переважно не читав. Їх було надто багато, і вони були занадто дурними. Але сьогодні знічев'я я вирішив прочитати також і їх. Поставив візок боком і при-сунувся до щілини поміж щитами.

**Сезон полювання відкрито.
Ліцензії на відстрілювання за преїскурантом.
Від четверга. Гніт**

Я спробував уявити, що чи кого можна відстрілювати на території Дому. Мишей? Бродячих котів? І з чого по них стріляти? З рогаток? Зітхнувши, я став читати далі.

*Рахунок позавісформий.
Ран. в. фазан.*

ПОСЛУГИ ДОСВІДЧЕНОГО АСТРОЛОГА.
КАВН. ЩОДН. З 18 ДО 19 ГОД.

**УСВІДОМИВ, У ЧОМУ МОЇ ХИВИ.
ПОДІЛЮСЯ З БАЖАНЧИМИ БЕЗЦІННИМ ДОСВІДОМ.
ПРОСВІТЛЕНИЙ.**

*Рахунок позавісформий. Ран.
Під мф. бізонів м'ясо від вх.*

**Триста грамів сиру «Рокфор». Недорого.
Білоштан.**

«РОЗСУНЬ РАМКИ ВСЕСВІТУ!» КАВН. КОЖН. ЧЕТВ.
ЗАПИТ. ЧЕРГ. БАР. «МІСЯЧНУ ДОРОГУ» № 64.
ТІЛЬКИ ОСОБАМ У НЕСТАНДАРТНОМУ ВЗУТТІ.

Далі цього оголошення я не посунувся. Перечитав його. Потім піднявся на один рядок вище. Знову опустився. Подивився на свої кросівки. Збіг?

Напевно. Але жахливо не хотілося повертатися до спальні. Я знав, що таке цей «Кавн.» і де його шукати. Знав, що мені там навряд чи зрадіють і що жоден Фазан при здоровому глузді туди не поткнеться. З іншого боку, втрачати було нічого. Чом би, відтак, не розсунути рамки Всесвіту? Я протер кросівки носовою хустинкою, щоб надати їм яскравості, й вирушив на пошуки Кавника.